

Programma Gezondheid en Zorg

2013-2015

“In beweging voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg”

Programmaplan

Februari 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding en samenvatting	blz. 3
2. Provinciaal belang	blz. 4
3. Begrippen gezondheid, gezondheidszorg en leidende vraag	blz. 5
4. Taken en rolopvatting Provincie	blz. 6
5. Ambitie en inhoudelijke opgave programma Gezondheid en Zorg	blz. 6
6. Status Agenda voor Gezondheid en Zorg	blz. 7
7. De vier programmalijnen	blz. 8
7.1. Denkrichting voor programmalijn De Gezonde Wijk	blz. 9
7.2. Denkrichting voor programmalijn Een Gezonde Arbeidsmarkt	blz. 11
7.3. Denkrichting voor programmalijn Gezonde Samenwerking	blz. 13
7.4. Denkrichting voor programmalijn Zorginnovatie	blz. 15
8. Procesmatige aspecten	blz. 17
9. Financiële aspecten en middelen	blz. 18
SCHEMA 1 Programma Gezondheid en Zorg	blz. 20
SCHEMA 2 Verbindingen Agenda met de provinciale programmering	blz. 21
BIJLAGE 1 Taken en rolopvatting Provincie Limburg	blz. 22
BIJLAGE 2 Verbindingen Agenda met de provinciale programmering	blz. 23
BIJLAGE 3 Aanpak betrekken externen	blz. 27
BIJLAGE 4 Gezondheidstoestand Limburg m.b.t. dragende thema's	blz. 29

1. Inleiding en samenvatting

Inleiding

Dit is het programmaplan voor het programma Gezondheid en Zorg van de Provincie Limburg.

Dit document geeft invulling aan het voornemen in het coalitieakkoord 2012-2015 "Limburg, haal het beste uit jezelf" om een "Zorgagenda" op te stellen, ingegeven door de gevoelde urgentie van een verbetering van de gezondheidstoestand van Limburgers.

De contouren hiervoor zijn reeds verwoord in de strategische Startnotitie voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg. Dit programmaplan stelt een aanpak voor om te komen tot opstelling en uitvoering van een provinciale Agenda voor Gezondheid en Zorg.

Samenvatting

De legitimatie voor een inzet van de Provincie op het gebied van gezondheid en (gezondheids)zorg is het strategisch belang van gezond menselijk kapitaal voor de samenleving en het leef- en vestigingsklimaat in Limburg, gerelateerd aan de relatief slechte gemiddelde gezondheidstoestand van Limburgers en aan de demografische ontwikkeling in Limburg.

De leidende vraag voor het programma Gezondheid en Zorg is:

"Hoe kan de Provincie door middel van haar beleid de omstandigheden die van invloed zijn op gezondheid, in relatie tot de (gezondheids)zorg, zo gunstig mogelijk maken voor haar burgers?"

Op basis van de omschrijving van wat binnen het programma wordt bedoeld met gezondheid en (gezondheids)zorg en van de taken, rol en beleidsmogelijkheden van de Provincie is de "gezondheidsambitie" van de Provincie geformuleerd:

De Provincie Limburg ambieert een gezonde Limburgse bevolking en kwalitatief goede (gezondheids)zorg in voldoende mate beschikbaar te houden voor alle inwoners van Limburg.

De Provincie gaat bijdragen aan het verbeteren van de gezondheid van de Limburgse bevolking en aan het versterken van de (gezondheids)zorgsector, door inzet op gezondheidsbevorderende omstandigheden en - gedrag, actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg, innovatie en samenwerking.

De inhoudelijke opgave van het programma Gezondheid en Zorg is het realiseren van de opstelling, vaststelling en uitvoering van de provinciale Agenda voor Gezondheid en Zorg, die is gericht op deze gezondheidsambitie.

De Agenda voor Gezondheid en Zorg is een uitvoeringsprogramma voor 2013-2015 waarin door middel van de programmalijnen:

- De Gezonde Wijk;
- Een Gezonde Arbeidsmarkt;
- Gezonde Samenwerking;
- Zorginnovatie,

is aangegeven welke doelen de Provincie zich stelt, welke resultaten zij wil behalen en door middel van welke inspanningen zij dit samen met partners gaat doen.

Het opstellen en uitvoeren van de Agenda doet de Provincie nadrukkelijk samen met externe stakeholders.

De Agenda bevat deels bestaand (zie bijlage 2) en deels nieuw beleid. De verbindingen tussen de Agenda voor Gezondheid en Zorg en ander(e) provincial(e) programma's/beleid worden binnen de programmalijnen helder. Op basis van relevantie voor de gezondheidsambitie brengt de Agenda deze verbindende inspanningen samen, waar nodig met aanscherping, waar mogelijk met toegevoegde waarde.

Zie voor een samenvattend overzicht van het programma en van de verbindingen respectievelijk schema 1 (blz. 20) en schema 2 (blz. 21).

Het programmaplan beschrijft de *denkrichting* per programmalijn: de kern van de inzet, de doelstellingen, de richting van de resultaten, en de mogelijke rol van de Provincie. Dit is de basis voor het overleg met de externe stakeholders. De concrete formulering van resultaten en inspanningen vindt samen met deze plaats tijdens het traject van opstelling van de Agenda.

De vier programmalijnen staan met elkaar in verbinding. Binnen het programma Gezondheid en Zorg is verdere scherpte en verbinding aangebracht door een aantal dragende thema's, die binnen elke programmalijn terugkomen: overgewicht (het tegengaan van, maar ook het omgaan met de gevolgen daarvan: hart- en vaatziekten en diabetes mellitus), dementie bij ouderen, en chronische aandoeningen van de luchtwegen (COPD). De jaarlijkse actualisatie van de Agenda biedt bovendien de ruimte om nieuwe dragende thema's te benoemen.

Het programmaplan sluit af met de beschrijving van een aantal procedurele aspecten (organisatie en werkwijze, planning en tijdspad, en kansen en risico's) en met de financiële aspecten.

Voor de uitvoering van de Agenda voor Gezondheid en Zorg is in de Programmabegroting 2013 € 2 miljoen opgenomen. Een aantal inspanningen uit andere provinciale programma's/ander provinciaal beleid maakt onderdeel uit van de Agenda. Het kan gaan om bestaande en nieuwe inspanningen en bijbehorende budgetten. Op basis van het traject van opstelling van de Agenda met externe stakeholders kan blijken dat nieuw beleid daarenboven mogelijk om verhoging van het gereserveerd budget vraagt. Dekking daarvan kan plaatsvinden uit de "stelpost intensivering zorg" dan wel uit samenloop met andere programma's in het kader van de Voorjaarsnota.

2. Provinciaal belang

De Provincie Limburg draagt als agenderend en verbindend middenbestuur verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het leef- en vestigingsklimaat van Limburg. Voor het kunnen realiseren van een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat is een samenleving nodig met zo gezond mogelijke burgers, zodat zij zowel in economisch als in sociaal-maatschappelijk opzicht een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Zorgen voor de gezondheid onderhoudt en produceert kwaliteit van het menselijk kapitaal. Het gaat letterlijk om menskrácht.

De combinatie van een tweetal, specifiek voor Limburg geldende, gegevens zet deze menskracht onder druk:

1. de demografische ontwikkeling in Limburg kenmerkt zich door de combinatie van vergrijzing, ontgroening en krimp;
2. inwoners van Limburg, met name Zuid-Limburg, hebben een relatief slechte gemiddelde gezondheidstoestand in vergelijking met inwoners van andere regio's in Nederland.

Minder mensen moeten meer doen, een hele uitdaging gezien de gezondheidstoestand.

(Gezondheids)zorg is nodig is om de gezondheid van mensen te behouden en te verbeteren.

Het maatschappelijk vraagstuk van de duurzaamheid van het (gezondheids)zorgsysteem wordt in Limburg door bovengenoemde twee gegevenheden aangescherpt: er is sprake van een sterke toename van de (complexe) zorgvraag in een aanbodmarkt die krimpt. Het stelt de sector voor een zware opgave. Wat moet er gebeuren om de gezondheidstoestand van Limburgers te verbeteren, teneinde de kwantiteit en kwaliteit van menskracht in Limburg richting toekomst op peil te houden, in een tijd waarin de gezondheidszorg onder druk staat en de bevolking vergrijst en krimpt?

Het vraagt om burgers die bereid en in staat zijn verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen en elkaars gezondheid en die bewust omgaan met hun vraag naar door anderen geboden (gezondheids)zorg. Er dient een paradigmashift plaats te vinden van gezondheid als een status waar het individu ten koste en met inzet van alles recht op heeft, naar gezondheid als een goed waar de samenleving samen voor staat en samen met elkaar voor zorgt. Dit impliceert een noodzakelijke beweging die zich kenmerkt door: van externaliseren naar internaliseren van een tekort aan gezondheid, van verwachtingen naar aanpassing en acceptatie, van recht hebben op naar nodig hebben, van individueel naar samen.

Investeren in gezondheid en in versterking van de (gezondheids)zorgsector is nodig, ook voor het economisch profiel in het kader van het vestigingsklimaat. Het levert inzetbare en productieve werknemers op en voor de sector efficiency en verdien capaciteit.

Dit strategisch belang van gezond menselijk kapitaal voor de samenleving en het leef- en vestigingsklimaat in Limburg, gerelateerd aan eerdergenoemde twee gegevenheden, vormen de legitimatie voor een inzet van de Provincie op het gebied van gezondheid en (gezondheids)zorg.

3. Begrippen gezondheid en (gezondheids)zorg en leidende vraag

Omschrijving van wat in het programma Gezondheid en Zorg wordt bedoeld met de begrippen gezondheid en (gezondheids)zorg is van belang in relatie tot het maken van keuzes t.b.v. het te ontwikkelen provinciaal beleid.

Begrip gezondheid

Uitgangspunt is de definitie van gezondheid van de Wereldgezondheidsorganisatie van de Verenigde Naties: "Gezondheid is een toestand van volledig fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden en niet louter het ontbreken van ziekte of gebrek".

Het programma ziet gezondheid als een na te streven ideale toestand, waaraan en waarvoor gewerkt moet worden om deze te bereiken. Het te bereiken gevoel van welbevinden heeft ook te maken met het aanpassingsvermogen in het dagelijks leven, en daardoor met de omstandigheden die ertoe leiden dat dit aanpassingsvermogen optimaal kan worden benut.

Gunstige omstandigheden voor gezondheid vragen om de aanwezigheid van randvoorwaarden voor de beschikbaarheid, bereikbaarheid en/of (fysieke/sociale) kwaliteit van: stimulans tot een gezonde leefstijl, wonen, leefomgeving, milieu, onderwijs en opleiding, arbeid en arbeidsomstandigheden, vrijetijdsbesteding, sociale cohesie, en (gezondheids)zorg.

Dit leidt ertoe dat veel sectoren en partijen daarbinnen zich, op uiteenlopende manieren, met gezondheid bezighouden. Ook de Provincie Limburg heeft op veel van haar beleidsterreinen raakvlakken met gezondheid.

Begrip (gezondheids)zorg

Hiermee wordt bedoeld (elk afzonderlijk dan wel in combinatie):

1. het professionele aanbod van de (gezondheids)zorgsector om de gezondheid van mensen te behouden en te verbeteren.
Tot de (gezondheids)zorgsector worden in dit verband niet alleen gerekend de aanbieders van huisartsenzorg en andere eerstelijnszorg, ziekenhuiszorg, revalidatiezorg; thuiszorg, verzorgingshuiszorg, verpleeghuiszorg, gehandicaptenzorg en geestelijke gezondheidszorg. Ook worden hiertoe gerekend de GGD-en, die in opdracht van de gemeenten de publieke gezondheidszorg aanbieden, en de gemeenten zelf, gelet op hun verantwoordelijkheid voor het lokaal gezondheidsbeleid en voor het aanbieden van maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en huishoudelijke verzorging.
2. het informele aanbod van mantelzorgers en vrijwilligers in de zorg, waardoor zorgvragers ondersteund worden bij het behouden en verbeteren van hun gezondheid;
3. het als burger bewust aandacht hebben voor de eigen gezondheid en/of voor die van anderen, en daar vervolgens naar handelen.

De jeugdzorg valt niet onder de (gezondheids)zorgsector binnen het provinciaal programma Gezondheid en Zorg. Dit betekent nadrukkelijk niet dat de jeugdzorg daardoor ook niet betrokken zou kunnen worden bij de inspanningen in het kader van de Agenda voor Gezondheid en Zorg. Daar waar er dwarsverbanden zijn, wordt samenwerking gezocht.

Leidende vraag

Bovenstaande betekent dat de volgende vraag leidend is voor het programma Gezondheid en Zorg: *“Hoe kan de Provincie door middel van haar beleid de omstandigheden die van invloed zijn op gezondheid, in relatie tot de (gezondheids)zorg, zo gunstig mogelijk maken voor haar burgers?”.*

4. Taken en rolopvatting Provincie

Het beleid dat de Provincie voert inzake Gezondheid en Zorg en op welke wijze, is bepaald door de mogelijkheden die haar taken en rol bieden. De inzet van de Provincie moet immers hierbinnen passen. In bijlage 1 zijn taken en rol beschreven.

De Provincie benut bestaande taken en bevoegdheden op de verschillende beleidsterreinen zo optimaal mogelijk (bewust) en zet deze gebundeld in (in slimme combinatie) ter behoud en verbetering van de gezondheid van de inwoners van Limburg.

Zij vervult haar rol steeds vanuit een verbindende en integrale benadering en primair vanuit het belang voor de gezondheid van haar inwoners, daarbij rekening houdend met regionale verschillen.

Inzet is gericht op het creëren van een meerwaarde in de realisatie, door specifieke aandacht voor de samenhang en verbinding van de diverse doelen, inspanningen en resultaten die worden samengebracht in de provinciale Agenda voor Gezondheid en Zorg.

In de programmalijnen wordt nader op de rol ingegaan.

5. Ambitie en inhoudelijke opgave programma Gezondheid en Zorg

Het provinciaal beleid is, binnen de mogelijkheden van taken en rol, erop gericht om:

- de burger uit te dagen, door en in zijn fysieke, economische en sociale omgeving (woon-, leef-, leer-, werk-, vrije tijdsomgeving), tot het maken van **eigen** keuzes die bijdragen aan het behoud en verbetering van de gezondheid;

- de (gezondheids)zorg te ondersteunen in de opbouw en het versterken van een duurzaam en provinciaal dekkend netwerk.

Ambitie

Op basis hiervan en de Startnotitie voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg is de provinciale ambitie:

De Provincie Limburg ambieert een gezonde Limburgse bevolking en kwalitatief goede (gezondheids)zorg in voldoende mate beschikbaar te houden voor alle inwoners van Limburg.

Zij stelt zich met het oog hierop twee hoofddoelen:

- 1. de Provincie Limburg draagt bij aan het verbeteren van de gezondheid van de Limburgse bevolking;*
- 2. de Provincie Limburg draagt bij aan het versterken van de (gezondheids)zorgsector.*

Dit bijdragen krijgt vorm door (de combinatie van) het stimuleren van:

- *gezondheidsbevorderende omstandigheden;*
- *gezondheidsbevorderend gedrag;*
- *actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg;*
- *de ontwikkeling en toepassing van innovatie in gezondheidsbevordering en (gezondheids)zorg;*
- *samenwerkingsprocessen en -initiatieven in en met de (gezondheids)zorgsector.*

Het cursieve tekstblok is de “gezondheidsambitie” van de Provincie Limburg, gericht op de gezondheids- en efficiencywinst, die ten grondslag ligt aan de Agenda voor Gezondheid en Zorg. De inhoud van Agenda dient de gezondheidsambitie en wordt hieraan getoetst.

Inhoudelijke opgave

De inhoudelijke opgave van het programma Gezondheid en Zorg is:

het realiseren van de opstelling, vaststelling en uitvoering van de provinciale Agenda voor Gezondheid en Zorg, die is gericht op de gezondheidsambitie van de Provincie Limburg.

6. Status Agenda voor Gezondheid en Zorg

De Agenda voor Gezondheid en Zorg is de provinciale agenda in het kader van Gezondheid en Zorg.

In de Agenda wordt door middel van de programmalijnen

- De Gezonde Wijk;
- Een Gezonde Arbeidsmarkt;
- Gezonde Samenwerking;
- Zorginnovatie,

aangegeven welke doelen de Provincie zich stelt, welke resultaten zij wil behalen en door middel van welke inspanningen zij dit samen met partners gaat doen, gericht op haar gezondheidsambitie.

De provinciale Agenda heeft draagvlak bij externe stakeholders. Zij moeten deze als zinvol ervaren, gelet op het gezamenlijk belang en hun eigen belangen. Doordat de Provincie het opstellen en uitvoeren van de Agenda nadrukkelijk samen met externe stakeholders doet, wordt dit getoetst en geborgd.

De Agenda is een uitvoeringsprogramma voor 2013-2015. Ieder jaar wordt de Agenda geactualiseerd. Uit de Agenda blijkt daardoor duidelijk wat in het betreffende kalenderjaar en in deze bestuursperiode gedaan moet worden. De Agenda is dus een dynamisch document.

De (hoofd)doelen zijn niet van vandaag op morgen bereikt. Met name gezondheidsverbetering is een traject van lange adem, waarop effecten van inzet pas op lange termijn zichtbaar worden. De Agenda bevat daarom zowel resultaten op lange(re) als op korte termijn.

De Agenda voor Gezondheid en Zorg bevat deels verbindingen met (aangescherpt) bestaand beleid en deels nieuw beleid.

Op basis van de leidende vraag voor het programma Gezondheid en Zorg, de gezondheidsambitie en de omschrijving van de begrippen gezondheid en (gezondheids)zorg, is vastgesteld welke doelen, resultaten en inspanningen vanuit ander(e) provinciale programma's/provinciaal beleid mede (deels) relevant zijn voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg. De Agenda brengt deze samen gericht op toegevoegde waarde. Zo wordt beleid met beleid gemaakt en ontstaat een win-win situatie.

In bijlage 2 zijn de verbindingen tussen de Agenda voor Gezondheid en Zorg en ander(e) provincial(e) programma's/beleid benoemd (Limburgse woningmarkt en Leefbaarheid, Economie en Concurrentiekracht, Limburg Olympische Ambitie, milieu, mobiliteit, openbaar vervoer, platteland, natuur). Binnen de programmalijnen worden de relevante verbindingen helder.

De Agenda benoemt, wanneer de beoogde doelen en de te behalen resultaten hier om vragen, ook nieuwe inspanningen, die deels in de uitvoering kunnen landen in ander(e) provinciale programma's/provinciaal beleid.

De Agenda voor Gezondheid en Zorg sluit aan op de Limburg Agenda. In de uitwerking van de programmalijnen zijn aanbevelingen vanuit de Limburg Agenda opgenomen (zie bijlage 2).

7. De vier programmalijnen

Hierna is per programmalijn, op basis van het voorafgaande, de *denkrichting* aangegeven: de kern van de inzet, de doelstellingen, de richting van de resultaten, en de mogelijke rol van de Provincie.

Dit is de basis voor het overleg met de externe stakeholders. De diversiteit in en de omvang van (mogelijke) externe betrokkenen is groot. Het betrekken van externen vindt plaats op basis van een netwerkgeoriënteerde aanpak. In bijlage 3 is deze aanpak beschreven.

Dit programmaplan geeft "slechts" de denkrichting aan gelet op de relevantie van extern draagvlak voor de Agenda. De concrete formulering van resultaten en inspanningen vindt samen met de externe stakeholders plaats tijdens het traject van opstelling van de Agenda. Instrumenten van en criteria voor provinciale inzet worden dan bepaald.

Tijdens dit traject worden ook de indicatoren om de effecten van inspanningen te meten vastgesteld. Deze indicatoren kunnen gekoppeld worden aan de doelstellingen per programmalijn, maar ook aan de mate waarin kernresultaten binnen de programmalijn zijn behaald. Hierdoor worden doelstellingen en resultaten smarter van formulering.

De vier programmalijnen staan niet los van elkaar, maar staan met elkaar in verbinding. Inspanningen binnen de ene programmalijn dragen ook bij aan het bereiken van een resultaat binnen een andere programmalijn.

Binnen het programma Gezondheid en Zorg is verdere scherpte en verbinding aangebracht door een aantal dragende thema's: een voor Limburg relevant(e) gezondheidsrisico/aandoening/ziektebeeld in relatie tot de gezondheid, (gezondheids)zorg en/of demografische ontwikkeling én ten aanzien waarvan de Provincie Limburg een toegevoegde waarde kan hebben. Het betreft de volgende thema's:

- overgewicht (het tegengaan van, maar ook het omgaan met de gevolgen daarvan: hart- en vaatziekten en diabetes mellitus);
- dementie bij ouderen;
- chronische aandoeningen van de luchtwegen (COPD = Chronic Obstructive Pulmonary Disease).

Uit de Nationale Atlas Volksgezondheid van het RIVM 4 blijkt dat (Zuid-)Limburg hierop (sterk) afwijkt van de gemiddeld score in vergelijking met andere regio's in Nederland (zie bijlage 4).

Binnen elke programmalijn wordt de relatie met de dragende thema's aangegeven.

De omschrijving van het begrip (gezondheids)zorg op blz. 5 geeft aan dat aandacht voor de dragende thema's niet impliceert dat andere (gezondheids)zorggerelateerde thema's daardoor zijn uitgesloten.

De jaarlijkse actualisatie van de Agenda biedt bovendien de ruimte om nieuwe dragende thema's te benoemen.

7.1. Denkrichting voor programmalijn De Gezonde Wijk.

Kern

Centraal staat vooral de burger in zijn sociale en fysieke woon- en leefomgeving, in de zin van

- behoud en verbetering van de gezondheid van deze burger;
- behoud van zelfstandig functioneren van deze burger, ook bij een slechter wordende gezondheid en een chronische/toenemende zorgvraag;
- uitgaande van eigen verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid voor elkaar in gezondheid en (gezondheids)zorg.

Doelstellingen

1. Er is in een aantal Limburgse wijken zichtbaar integraal aandacht voor gezond opgroeien en leven.
2. Er is in een aantal Limburgse wijken zichtbaar innovatief vormgegeven aan de (gezondheids)zorg, aansluitend op de eigen verantwoordelijkheid van de burger.

Verduidelijking:

Ad 2

- innovatief vormgegeven: vernieuwend/grensverleggend in fysieke en inhoudelijke zin. Bij inhoudelijk gaat het zowel om nieuwe samenwerkingsverbanden als om een andere verdeling van verantwoordelijkheden;
- aansluitend op de eigen verantwoordelijkheid van de burger: in de zin van dat de burger zich bewust moet zijn van wat hij zelf kan/moet doen en wat hij vervolgens aan de informele en professionele zorg vraagt.

Richting van resultaten

gezondheidsbevorderende omstandigheden:

- de inrichting van de wijk nodigt de burger uit tot het maken van gezonde keuzes op het gebied van bewegen;
- de wijk beschikt over voldoende en voor zorgverlening geschikte woningen en woonvormen voor ouderen, kwetsbare burgers en zorgvragers;
- de wijk beschikt over voldoende (vanuit de wijk) bereikbare (gezondheids)zorgvoorzieningen, sportvoorzieningen en plekken voor ontmoeting;
- scholen in de wijk manifesteren zich als "gezonde school", met in hun onderwijsprogramma's aandacht voor een gezonde leefstijl;
- scholen, sport-, multifunctionele accommodaties en zorginstellingen in de wijk hebben een zo goed mogelijk binnenmilieu;
- de luchtkwaliteit in de wijk is zo goed mogelijk.

gezondheidsbevorderend gedrag:

- burgers, in het bijzonder jongeren en gehandicapten, maken gebruik van de sportieve omgeving en het sport- en beweegaanbod van/in de wijk;
- burgers, in het bijzonder leerlingen van scholen en leden van (sport)verenigingen, zijn zich bewust van het belang van een gezonde leefstijl.

actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg:

- burgers zijn zich bewust van het belang van (eigen) woningaanpassing waardoor deze geschikt is voor zorgverlening in huis;
- burgers bieden informele zorg (vrijwillige inzet, mantelzorg, gemeenschapszorg) aan elkaar;
- burgers kunnen reanimeren;
- burgerinitiatieven op het gebied van gezondheid en (gezondheids)zorg zijn tot stand gekomen.

de ontwikkeling en toepassing van innovatie in gezondheidsbevordering en (gezondheids)zorg:

- gezondheidsbevorderende - en (gezondheids)zorginnovaties zijn in de wijk uitgetoetst en geïmplementeerd.

samenwerkingsprocessen en -initiatieven in en met de (gezondheids)zorgsector:

- professionele (gezondheids)zorgverleners werken samen aan een integraal aanbod aan de zorgvrager met doorbreking van de "traditionele" grenzen;
- professionele (gezondheids)zorgverleners en mantelzorgers werken samen in hun aanbod aan de zorgvrager;
- professionele (gezondheids)zorgverleners bieden ondersteuning aan burgerinitiatieven op het gebied van (gezondheids)zorg;
- professionele (gezondheids)zorgverleners werken samen met scholen en sportverenigingen in de wijk gericht op preventie en ondersteuning.

De dragende thema's worden in deze programmalijn neergezet d.m.v. aandacht voor gezonde leefstijl, bewegen/sport, gezonde voeding, zelfmanagement, kunnen reanimeren (overgewicht en gevolgen daarvan), voor wonen met zorg voor dementerende ouderen, en voor een zo goed mogelijk(e) binnenmilieu en een luchtkwaliteit (COPD).

Mogelijke rol Provincie

De Provincie kan binnen deze programmalijn de volgende rol op zich nemen:

- in beeld brengen van de opgave voor voor zorgverlening geschikte woningen en het stimuleren en monitoren van de totstandkoming daarvan;
- laten agenderen van belang gezonde leefstijl;
- stimuleren en ondersteunen van totstandkoming van sport- en beweegaanbod;
- stimuleren en ondersteunen van totstandkoming van (sportieve) omgevingen die uitdagen tot bewegen;
- medefinancieren van (combinaties van) plekken voor ontmoeting, sportvoorzieningen en kleinschalige wijk(gezondheids)zorgvoorzieningen;
- medefinancieren van de experimentele toepassing en/of implementatie van innovaties;
- stimuleren, ondersteunen en subsidiëren van samenwerkingsprocessen en (experimentele of pilot)projecten:
 - burgerinitiatieven waarbij burgers verantwoordelijkheid nemen voor de eigen gezondheid en voor die van anderen (bijv. leefstijl), of op het gebied van (gezondheids)zorg (bijv. informele zorg, gemeenschapszorg, woningaanpassing);
 - projecten waardoor voorzieningen/omgevingsinfrastructuren tot stand komen die de gezondheid bevorderen (bijv. op gebied van bewegen, sport, maatschappelijk welzijn, milieu, groen), of t.b.v. de aanwezigheid/bereikbaarheid/toegang van/tot (gezondheids)zorg (bijv. gezondheidscentra, wijkziekenboeg, hospices);
 - projecten waardoor woningen geschikt worden gemaakt en/of woonvormen worden ontwikkeld om zorgverlening in de woning mogelijk te maken (bijv. domotica, ICT, woonzorgconcepten);
 - projecten waarin de (gezondheids)zorgsector een integraal aanbod biedt met doorbreking van de traditionele grenzen, of wordt verbonden met andere sectoren, informele zorg en/of burgerinitiatieven (bijv. gezondheidszorg-onderwijs-sport, professionele zorg-informele zorg);
- laten uitvoeren van relevant onderzoek;
- (laten) onderzoeken en handhaven van kwaliteit milieuaspecten;
- kennis delen over resultaten van onderzoek en van projecten.

7.2. Denkrichting voor programmalijn Een Gezonde Arbeidsmarkt

Kern

Centraal staan vooral werkgevers, met name in/t.b.v. de zorgsector, en de burger als werknemer in zijn werkomgeving, in de zin van

- bewust zijn en anticiperen van werkgevers van/op de kwantitatieve en kwalitatieve veranderingen op de (middel)lange termijn in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de (gezondheids)zorgsector;
- behoud en verbetering van de gezondheid van de werknemer, waarbij werkgever en werknemer hun eigen verantwoordelijkheid nemen, bijdragend aan duurzame inzetbaarheid.

Doelstellingen

1. Er is voldoende en voldoende gekwalificeerd personeel in de (gezondheids)zorgsector beschikbaar.
2. Er is gericht aandacht voor de gezondheid van werknemers in bedrijven op basis van vitaliteitsprogramma's.

Verduidelijking:

Ad 1

- gezondheidszorgsector: in deze programmalijn betreft het de volgende branches: ziekenhuiszorg, verzorgingshuiszorg, verpleeghuiszorg, thuiszorg, geestelijke gezondheidszorg en gehandicaptenzorg.

Ad 2

- vitaliteitsprogramma's: programma's in bedrijven gericht op het behoud en de verbetering van de gezondheid van de werknemers met daarin aandacht voor activiteiten t.b.v. zowel het fysieke, mentale als sociale welbevinden van de werknemers. Bijv. activiteiten op het gebied van een ARBO-verantwoorde werkplek, bewegen, gezonde voeding, omgaan met werkdruk, voorkomen van pesten/uitsluiting, arbeidsvoorwaarden die de combinatie arbeid-mantelzorgverlening mogelijk maken.

Richting van resultaten

gezondheidsbevorderende omstandigheden:

- bedrijven hebben vitaliteitsprogramma's opgesteld en voeren die uit. gezondheidsbevorderend gedrag;
- werknemers nemen deel aan de uitvoering van vitaliteitsprogramma's;
- werkgevers en werknemers zijn zich bewust van het belang van een gezonde leefstijl van werknemers;
- werkgevers zijn zich bewust van het belang van een goed binnenmilieu in hun bedrijf.

actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg:

- werkgevers bieden hun werknemers de mogelijkheid om arbeid en mantelzorg te combineren, om overbelasting van de werknemers te voorkomen.

de ontwikkeling en toepassing van innovatie in gezondheidsbevordering en (gezondheids)zorg:

- gezondheidsbevorderende innovaties en op efficiency gerichte (gezondheids)zorginnovaties zijn respectievelijk in bedrijven en in de (gezondheids)zorgsector uitgetoetst en geïmplementeerd.

samenwerkingsprocessen en -initiatieven in en met de (gezondheids)zorgsector:

- kennis over (toekomstig) vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de (gezondheids)zorgsector op basis van de Human Capital Agenda voor de zorgsector en voor de sector life sciences/health;
- werkgevers en onderwijsinstellingen anticiperen op de afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de (gezondheids)zorgsector via, op basis van de Human Capital Agenda's, opgestelde uitvoeringsprogramma's met acties gericht op:
 - actief werven: instromers opleidingen (ook zorg en technologie), 50-plussers, arbeidsmigranten, stille reserves, verbeteren imago zorgsector;

- verhogen van de arbeidsparticipatie;
- hanteren van strategische personeelsplanning, met aandacht voor kwantiteit en kwaliteit van stageplaatsen;
- op de praktijk afgestemde opleidingen: (om-/bij-)scholing, met voldoende stageplaatsen en met aandacht binnen de opleidingen voor innovatie(ve ontwikkelingen) in de (gezondheids)zorgsector.

De dragende thema's worden in deze programmalijn neergezet d.m.v. aandacht voor gezonde leefstijl, bewegen, gezonde voeding (overgewicht), voor mantelzorg (dementie), en voor een zo goed mogelijk binnenmilieu (COPD). Verder door specifieke aandacht voor vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de zorgsector (dementie).

Mogelijke rol Provincie

De Provincie kan binnen deze programmalijn de volgende rol op zich nemen:

- laten agenderen van belang gezonde leefstijl van werknemers;
- stimuleren, ondersteunen en subsidiëren van de totstandkoming en uitvoering van vitaliteitsprogramma's;
- medefinancieren van de experimentele toepassing en/of implementatie van innovaties;
- in beeld (laten) brengen van de opgave inzake vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de (gezondheids)zorgsector d.m.v. Human Capital Agenda's;
- agenderen en adresseren van knelpunten op de arbeidsmarkt in de (gezondheids)zorgsector;
- stimuleren en ondersteunen van totstandkoming en uitvoering van uitvoeringsprogramma's op basis van de Human Capital Agenda's;
- stimuleren en ondersteunen van samenwerkingsprocessen en -projecten;
- subsidiëren van (experimentele of pilot)projecten;
- laten uitvoeren van relevant onderzoek;
- kennis delen over resultaten van onderzoek en van projecten.

7.3. Denkrichting voor programmalijn Gezonde Samenwerking

Kern

Centraal staan vooral (professionele en niet-professionele) aanbieders en financiers van (gezondheids)zorg en kennisinstellingen, in de zin van samenwerking t.b.v.

- gezondheidsbevordering;
- effectieve en efficiënte (gezondheids)zorgverlening door de (gezondheids)zorgsector;
- kennisontwikkeling en kennisdeling op het gebied van gezondheid(sbevordering) en (gezondheids)zorg.

Doelstellingen

1. Er is samenwerking tussen stakeholders rond maatschappelijke verschijnselen die een directe negatieve invloed hebben op de gezondheidstoestand van de Limburgse bevolking ter behoud en verbetering van deze gezondheidstoestand, op basis van kennisdeling en een integrale aanpak.
2. Er is samenwerking tussen stakeholders in/t.b.v. de (gezondheids)zorg gericht op een efficiënter georganiseerd aanbod, op basis van een gelijkwaardige en samenhangende verbinding waarbij "traditionele" grenzen doorbroken worden.

3. Er is samenwerking tussen Huis voor de Zorg, Huis voor Sport en Maatschappelijke Organisaties van provinciaal belang, met elkaar en hun directe achterbannen, gericht op actief en bewust burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg, op basis van hun organisatiedoelen en werkplannen.

Verduidelijking:

Ad 1

- stakeholders: relevante belanghebbenden afkomstig uit de (gezondheids)zorgsector en/of andere sectoren;
- maatschappelijk verschijnsel: een gegevenheid/toestand/kwestie/gebeurtenis die zich breed manifesteert in de (Limburgse) maatschappij, waarvan de gevolgen grote groepen burgers raken en waarvan de gevolgen vragen om een meer dan individuele benadering;
- integrale aanpak: een aanpak waarbij vanuit de verschillende sectoren/zienswijzen wordt bijgedragen om in onderling verband verbetering van de gezondheidstoestand te bereiken.

Ad 2

- gelijkwaardige en samenhangende verbinding: verbinding waarin partijen elkaars partner zijn en op een regionaal strategisch niveau in een structuur gekoppeld zijn/worden, zoals bijv. in een netwerk of zorgketen, of d.m.v. (een intentieverklaring tot) een samenwerkingsovereenkomst, of door zitting in een stuurgroep/overlegtafel/denktank;
- "traditionele" grenzen:
 - inhoudelijke: tussen nulde-, eerste-, tweedelijns zorg; binnen en tussen sectoren; tussen professionele zorg en informele zorg;
 - financiële: tussen Wet publieke gezondheid, Wet maatschappelijke ondersteuning, Algemene wet bijzondere ziektekosten, Zorgverzekeringswet;
 - geografische: gemeentelijk, regionaal, provinciaal, (inter)nationaal.

Ad 3

- actief en bewust burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg: het als burger
 - bewust aandacht hebben voor de eigen gezondheid en/of voor die van anderen en daar vervolgens naar handelen door eigen kracht zoveel mogelijk in te zetten;
 - bewust zijn van het feit dat elk beroep op professionele en informele (gezondheids)zorg anderen en de maatschappij belast en daar vervolgens naar handelen door eigen kracht zoveel mogelijk in te zetten;
 - bieden van informele zorg aan een ander (vrijwillige inzet, mantelzorg, gemeenschapszorg).

Richting van resultaten

De resultaten in deze programmalijn zijn mede ondersteunend voor het bereiken van de resultaten van de andere programmalijnen. Het gaat in deze lijn om (het proces van) strategische samenwerking (dat)/die veelal nodig is om tot de concrete producten te komen die daadwerkelijk bijdragen aan de gezondheid en/of de (gezondheids)zorg.

(strategische) samenwerkingsprocessen en -initiatieven in en met de (gezondheids)zorgsector:

- deze zijn tot stand gekomen, versterkt en/of ingezet t.b.v.
 - gezondheidsbevorderende omstandigheden en gezondheidsbevorderend gedrag;
 - een efficiënter georganiseerd aanbod van (gezondheids)zorg en in dat verband relevante ondersteunende innovaties;
 - actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg;
 - producten van samenwerkingsprocessen en -initiatieven, zoals samenwerkingsafspraken, werkplannen, (integrale) plannen van aanpak, vernieuwende organisatorische/inhoudelijke/financiële concepten/modellen, innovaties, kennisdeling, onderzoek, adviezen.
- Bijv. onderdeel zorg in convenant Een koers voor Limburg, uitvoeringsprogramma van convenant tussen Universiteit Maastricht en Provincie, uitvoeringsprogramma ring zorg Limburg Olympische Ambitie, werkplannen van Huis voor de Zorg/Huis voor de Sport/ MO's, integraal plan van aanpak Hart voor Limburg, integraal plan van aanpak t.b.v. tegengaan overgewicht, ontwikkeling model zorg in de wijk, functionaris voor vergroten draagvlak concept Regioregie in de zorg, Expertisecentrum voor Innovatieve Zorg en Technologie, Kennisnetwerk publieke gezondheid, onderzoek in het kader van internationalisering van de zorg, advies van de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid.

De dragende thema's worden in deze programmalijn neergezet d.m.v. mogelijkheden voor samenwerking m.b.t. bijv. de aanpak van fijnstofproblematiek, tegengaan van overgewicht, zorg voor dementerende ouderen, zelfmanagement op gebied van COPD en diabetes mellitus, kunnen reanimeren.

Mogelijke rol Provincie

De Provincie kan binnen deze programmalijn de volgende rol op zich nemen:

- (mede)signaleren en agenderen van voor Limburg relevante maatschappelijke ontwikkelingen in dit verband;
- stimuleren, ondersteunen en subsidiëren van samenwerkingsprocessen, -projecten en -producten;
- ondersteunen van het vergroten van draagvlak voor het concept Regioregie in de zorg;
- kennis delen over resultaten van samenwerking;
- laten uitvoeren van relevante verkenningen, inventarisaties en onderzoek;
- aansluiten op de nota EMR2020 in het kader van internationale samenwerking op het gebied van gezondheid en (gezondheids)zorg;
- aansturen van de werkplannen van Huis voor de Zorg, Huis voor Sport en Maatschappelijke Organisaties van provinciaal belang;
- vragen van advies aan de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid;
- inzetten van provinciale steunfunctietaak in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning t.b.v. samenwerking tussen gemeenten.

7.4. Denkrichting voor programmalijn Zorginnovatie

Kern

Centraal staan vooral kennisinstellingen (onderwijs en onderzoek) en bedrijven, in de zin van

- de ontwikkeling én implementatie van innovatie in gezondheidsbevordering en (gezondheids)zorg;
- kennisontwikkeling en kennisdeling op dit gebied.

Doelstellingen

1. Er zijn innovaties ontwikkeld en geïmplementeerd ter verbetering van de gezondheidstoestand van Limburgers op het gebied van preventie, ondersteuning en behandeling.
2. Er zijn innovaties ontwikkeld en geïmplementeerd ter verbetering van de efficiency in de (gezondheids)zorg ten aanzien van proces, organisatie, product en technologie.
3. Er is, ten behoeve van de ontwikkeling en implementatie van deze innovaties, sprake van een gecombineerde inzet van onderzoek-onderwijs-MKB-bedrijfsleven, bijdragend aan een kennisintensivering van Limburg

Richting van resultaten

De resultaten in deze programmalijn zijn mede ondersteunend voor het bereiken van de resultaten van de andere programmalijnen. Het gaat in deze lijn om de daadwerkelijk ontwikkeling en implementatie van innovaties.

de ontwikkeling en toepassing van innovatie in gezondheidsbevordering en (gezondheids)zorg:

- technologische (product)innovaties t.b.v. (gezondheids)zorg in de wijk, arbeidsbesparing, actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg, samenwerking tussen aanbieders van (gezondheids)zorg;
- (product)innovaties op het gebied van proces en organisatie t.b.v. een efficiënter georganiseerd aanbod van (gezondheids)zorg;
- medische en technologische (product)innovaties in behandeling(sproces) t.b.v. behoud en verbetering van de gezondheid.
- onderzoek-onderwijs-MKB-bedrijfsleven zetten zich gezamenlijk in voor kennisontwikkeling, kennisdeling, productie, afzet en inzet van deze innovaties;
- er zijn nieuwe verbindingen gelegd tussen de drie campussen en het MKB is daarop aangesloten, bijv. m.b.t. gezonde voeding;
- het MKB is betrokken bij de ontwikkeling en/of implementatie van innovaties;
- er zijn nieuwe opleidingen/opleidingsprogramma's ontwikkeld op het gebied van zorginnovatie, met name zorg en technologie;
- kennisvalorisatie: Zuid-Limburg is toptechnologische regio in de zorg.

De dragende thema's worden in deze programmalijn neergezet d.m.v. speciale aandacht voor specifiek hieraan gekoppelde innovaties.

Mogelijke rol Provincie

De Provincie kan binnen deze programmalijn de volgende rol op zich nemen:

- ondersteunen van programma's/projecten van de campussen, vooral de Maastricht Health Campus, en Living Lab op basis van aansluiting op "de gezondheidsambitie": naast high tech ook eenvoudiger innovaties, naast ontwikkeling ook implementatie;
- vorig gedachtestreepje geldt ook voor het uitvoeringsprogramma van het convenant tussen Provincie en Universiteit Maastricht;
- medefinancieren van de ontwikkeling en/of implementatie van innovaties, met name t.b.v. de zorgsector;
- benutten van mogelijkheden van Europese subsidies voor zorginnovatie;

- stimuleren en ondersteunen van betrokkenheid van het MKB bij de ontwikkeling en/of implementatie van innovaties;
- (mede)signaleren en agenderen van voor Limburg relevante maatschappelijke ontwikkelingen in dit verband;
- agenderen van het belang van implementatie van innovaties;
- branding: Zuid-Limburg als toptechnologische regio in de zorg;
- stimuleren en ondersteunen van in het kader van deze programmalijn relevante samenwerkingsprocessen en -projecten, zoals Expertisecentrum voor Innovatieve Zorg en Technologie;
- stimuleren van het tot stand komen van nieuwe opleidingen/opleidingsprogramma's op het gebied van zorginnovatie, met name zorg en technologie;
- laten uitvoeren van relevante verkenningen, inventarisaties en onderzoek;
- kennis delen over (resultaten van) innovaties.

8. Procesmatige aspecten

Organisatie en werkwijze

Het programma Gezondheid en Zorg heeft een programmateam en programmalijnteams.

Het programmateam richt zich op de overall programmering, voortgang en bijsturing van het programma.

De programmalijnteams richten zich op het behalen van de resultaten van hun programmalijn. Deze teams kunnen bestaan uit (een combinatie van) zowel internen als externen. In en door de programmalijnteams wordt voorwerk verricht voor het programmateam en vindt de uitvoering plaats.

Het programma Gezondheid en Zorg werkt bewust in de geest van Toekomst Vast Limburg (TVL) aan de hand van de Limburg Standaard. Er zijn duidelijke afspraken over opdrachtgever en opdrachtnemerschap.

De verantwoordelijk gedeputeerde voor het programma Gezondheid en Zorg zoekt d.m.v. het programma, op basis van collegiaal bestuur en uitgaande van ieders verantwoordelijkheid voor de eigen portefeuille, steeds de toegevoegde waarde op die het bijdragen door gedeputeerden vanuit hun portefeuille oplevert voor zowel het programma als voor de betreffende portefeuilles.

De bestuurlijke en ambtelijke verantwoordelijkheid voor doelen, resultaten en inspanningen vanuit ander(e) provinciale programma's/provinciaal beleid die mede (deels) relevant zijn voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg blijft liggen bij die programma's/dat beleid.

Planning en tijdsplan

Mijlpalen in 2013 voor het programma Gezondheid en Zorg zijn:

- de oplevering van het Programmaplan: eind februari 2013;
- de opstelling van de Agenda voor Gezondheid en Zorg samen met externen: maart t/m medio mei 2013;
- de oplevering van de Agenda: begin juni 2013;
- de start van de uitvoering van de Agenda: vanaf medio juni 2013.

Kansen en risico's

Kansen

Het programma Gezondheid en Zorg biedt de volgende kansen:

- betrokken partijen werken vanuit een gezamenlijk belang in samenwerking integraal en innovatief aan verbetering van de gezondheidstoestand van Limburgers;
- verbeteren van gezondheidsbevorderende omstandigheden;
- burgers zien en nemen hun verantwoordelijkheid in gezondheid en (gezondheids)zorg;
- een toename van de verdien capaciteit van de (gezondheids)zorgsector;
- een verbetering van het leef- en vestigingsklimaat in Limburg.

Specifiek intern biedt het programma de kans om de TVL-werkwijze in de praktijk te brengen en ervaringen hiermee te delen.

(Minimalisatie van) risico's

Zowel intern als extern zijn er mogelijk de volgende risico's: bij betrokken partijen is sprake van:

- onvoldoende draagvlak;
- onvoldoende organisatiekracht;
- onvoldoende uitvoeringskracht;
- onvoldoende beschikbaarheid over of inzet van (financiële) middelen;
- voorrang van eigen belang boven gezamenlijk belang;
- voorrang aan behoud van autonomie boven samenwerking.

Specifiek intern vormen de (consequenties van de) reorganisatie in het kader van TVL een uitdaging voor de voortgang.

Om deze risico's te minimaliseren wordt nadruk gelegd op:

- het tijdig betrekken van partijen op inhoud en proces;
- het oog hebben voor gezamenlijke én afzonderlijke belangen van partijen;
- het benutten van partijen in hun kracht;
- het tijdig en helder communiceren met partijen;
- het in de praktijk toepassen van de uitgangspunten van TVL.

9. Financiële aspecten en middelen

Voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg is in het kader van nieuw beleid in de Programmabegroting 2013 € 2 miljoen gereserveerd voor het starten van de uitvoering van de Agenda. Bij het vaststellen van de Agenda wordt bezien of dit bedrag toereikend is voor de uitvoering in 2013, aldus de Programmabegroting 2013.

Deze € 2 miljoen komen voor € 1,75 miljoen ten laste van de "stelpost intensivering zorg" en voor € 0,25 miljoen ten laste van de "stelpost transitie volkshuisvesting en wijkenaanpak".

Voor de rest van deze bestuursperiode is nog geen reservering voor de uitvoering van de Agenda gemaakt.

Een gedeelte van de € 2 miljoen wordt ingezet voor het traject van opstelling van de Agenda op basis van de aanpak betrekken externen.

Gedurende het traject van opstelling van de Agenda voor Gezondheid en Zorg worden de concrete resultaten en de daarvoor te verrichten inspanningen samen met externe stakeholders benoemd.

Dan wordt helder in hoeverre de Provincie kennis, kunde en/of kassa inzet en welk instrumentarium meest geschikt is. Bij de uitvoering van de Agenda voor Gezondheid en Zorg is uitgangspunt het bereiken van synergie door een gecombineerde inzet van middelen van betrokken partijen. Het credo is werk met werk maken.

Een aantal inspanningen uit andere provinciale programma's/ander provinciaal beleid maakt onderdeel uit van de Agenda. Het kan gaan om bestaande en nieuwe inspanningen en bijbehorende budgetten.

Uitgangspunt is het streven met eenzelfde budget op meerdere fronten bij te dragen aan de (beleids)doelen.

Daar waar de Agenda om dusdanige aanscherping van bestaand beleid blijkt te vragen dat aanvullend budget nodig is, wordt geput uit de € 2 miljoen. Dus niet elke aanscherping impliceert aanvullend budget. Voor zover nieuwe inspanningen, die nog niet beleidsmatig en financieel zijn belegd, in de uitvoering niet landen in ander(e) provinciale programma's/provinciaal beleid, wordt het restant van de € 2 miljoen daarvoor ingezet.

Het gaat dan naar inschatting op hoofdlijnen in ieder geval om inspanningen t.a.v.:

- laten agenderen van belang gezonde leefstijl;
- vitaliteitsprogramma's gericht op de gezonde werknemer;
- samenwerkingsprocessen, -projecten en -producten in het kader van gezonde samenwerking;
- implementatie van innovaties in de zorg;
- kennisontwikkeling en kennisdeling;
- eventuele aanscherpingen van bestaand beleid.

Indien op basis van het traject van opstelling van de Agenda met externe stakeholders blijkt dat nieuw beleid daarenboven mogelijk om verhoging van het gereserveerd budget vraagt, wordt voor de Voorjaarsnota inzichtelijk gemaakt:

- omvang en inzet van extra benodigd budget voor 2013, bovenop de € 2 miljoen;
- omvang en inzet van benodigd budget voor 2014 en 2015, ter reservering;

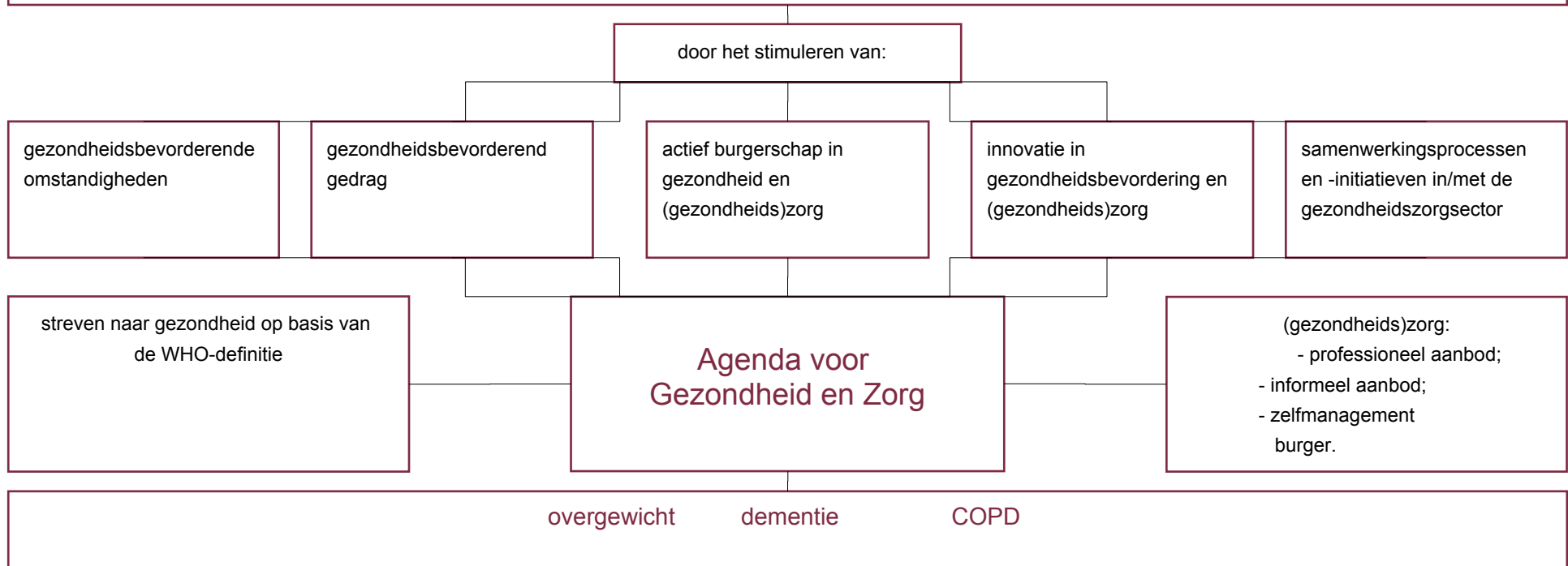
t.b.v. de uitvoering van de Agenda voor Gezondheid en Zorg.

Dekking daarvoor kan plaatsvinden uit de "stelpost intensivering zorg" dan wel uit samenloop met andere programma's.

Schema 1 Programma Gezondheid en Zorg

"Gezondheidsambitie"

Een gezonde Limburgse bevolking en kwalitatief goede (gezondheids)zorg in voldoende mate beschikbaar houden.
 Hoofddoelstellingen: 1. verbeteren van de gezondheid van de Limburgse bevolking 2. versterken van de (gezondheids)zorgsector

De Gezonde Wijk
 Er is in een aantal Limburgse wijken zichtbaar integraal aandacht voor gezond opgroeien en leven zichtbaar innovatief vormgegeven aan de (gezondheids)zorg, aansluitend op eigen verantwoordelijkheid van de burger

Een Gezonde Arbeidsmarkt
 Er is voldoende en voldoende gekwalificeerd personeel in de (gezondheids)zorgsector beschikbaar
 Er is aandacht voor de gezondheid van werknemers in bedrijven op basis van vitaliteitsprogramma's

Gezonde Samenwerking
 Stakeholders werken samen rond maatschappelijke verschijnselen die een directe negatieve invloed hebben op de gezondheidstoestand
 Stakeholders werken samen gericht op een efficiënter georganiseerd aanbod
 Huis voor de Zorg, Huis voor de Sport en MO's gericht op actief burgerschap

Zorginnovatie
 Innovaties ter verbetering van de gezondheidstoestand
 Innovaties ter verbetering van efficiëntie in de (gezondheids)zorg
 Gecombineerde inzet van onderzoek, onderwijs, MKB en bedrijfsleven

Schema 2 Verbindingen
Agenda voor Gezondheid en Zorg met de provinciale programmering

<p>Limburgse woningmarkt en Leefbaarheid</p> <hr/> <p>Koppe Woningen voor ouderen/kwetsbare burgers/zorgvragers <i>De Gezonde Wijk</i></p> <p>Woningen voor arbeidsmigranten <i>Een Gezonde Arbeidsmarkt</i></p> <p>Lebens Kleinschalige leefbaarheidsprojecten in wijken en dorpen <i>De Gezonde Wijk</i></p>	<p>Economie en Concurrentiekracht</p> <hr/> <p>Beurskens Maastricht Health Campus/Living Lab <i>Zorginnovatie</i></p> <p>Programma Zorg/Systems in kader LED <i>Zorginnovatie</i></p> <p>High Tech Systems innovatiekracht MKB in life sciences en health <i>Zorginnovatie</i></p> <p>Kersten Human Capital Agenda's zorgsector en life sciences/ health <i>Een Gezonde Arbeidsmarkt</i></p> <p>Instream 50-plussers <i>Een Gezonde Arbeidsmarkt</i></p>	<p>Limburg Olympische Ambitie</p> <hr/> <p>Lebens Sport- en beweegaanbod Beweegzorgprojecten Sportvoorzieningen Sportieve/tot beweging uitnodigende omgevingen Sportieve scholen <i>De Gezonde Wijk</i></p> <p>Sportprogramma's voor bedrijfsleven <i>Een Gezonde Arbeidsmarkt</i></p> <p>Uitvoeringsprogramma's ringen LOA: zorg, onderwijs en bedrijfsleven <i>Gezonde Samenwerking</i></p>	<p>Overig beleid</p> <hr/> <p>Van Dijk milieu Binnenmilieu en luchtkwaliteit <i>De Gezonde Wijk</i> <i>Een Gezonde Arbeidsmarkt</i> <i>Gezonde Samenwerking</i></p> <p>Koppe mobiliteit Jaar van de fiets <i>De Gezonde Wijk</i> <i>Een Gezonde Arbeidsmarkt</i></p> <p>Van der Broeck platteland Ambitienota Land en Tuinbouw Limburg: gezonde voeding, voedselveiligheid, tegengaan infectieziekten <i>Zorginnovatie</i></p>
--	--	--	---

BIJLAGE 1

Taken en rolopvatting Provincie

Taken

De algemene reguliere taken van de Provincie zijn in beginsel ook van toepassing op de beleidsvoering inzake Gezondheid en Zorg. Uitgangspunt hiervoor is het profiel provincies van het IPO. Op basis daarvan heeft de Provincie als reguliere taak om relevante maatschappelijke vraagstukken te signaleren, te agenderen en daarvoor zo nodig oplossingen te ontwikkelen samen met andere betrokken partijen. Ook staat hierin dat het, in het kader van de gebiedsontwikkeling, leggen van verbindingen tussen het economisch, fysiek en sociaal domein een taak is van de Provincie.

Mede in relatie tot de invulling van het profiel provincies heeft de Provincie Limburg vanwege Toekomst Vast Limburg drie aandachtsvelden met bijbehorende taken benoemd: Vinger aan de Pols, strategische agendasetting en organisatie van de uitvoering.

Wat betreft de wettelijke/medebewindstaken van de Provincie inzake Gezondheid en Zorg is niet uitputtend aan te geven welke die omvatten. De Provincie heeft op diverse beleidsterreinen mogelijkheden om de omstandigheden die bijdragen aan gezondheid te beïnvloeden. Per beleidsterrein zijn de taken in principe dan ook verschillend.

Rol

De rol die de Provincie speelt binnen de uitvoering van haar taken als hierboven beschreven, is afhankelijk van de gewenste mate van actieve betrokkenheid en het risico dat de Provincie bereid is te nemen, gelet op het belang voor de Provincie en het beoogde resultaat.

Die rol kan variëren, omdat de positie van de Provincie per fase van een initiatief kan wijzigen. Rollen kunnen zijn: toetser, kennismakelaar, lobbyist, ondersteuner, procesmanager, "bevoegd gezag", subsidiënt, financier, partner of ondernemer. De rol kan ook wettelijk bepaald zijn.

Het profiel provincies geeft aan dat de toegevoegde waarde van de provincies als middenbestuur vooral ligt binnen een strategische en verbindende rol in een aanpak die zich kenmerkt door bovenlokaal, interregionaal, sectoroverstijgend en/of integraal.

De taken signaleren/agenderen en de taak gebiedsontwikkelaar impliceren ook een initiërende en stimulerende rol.

Provinciale inzet is altijd complementair en aansluitend aan die van andere overheden en partijen en biedt een meerwaarde voor burger, maatschappelijk middenveld en/of gemeenten.

BIJLAGE 2

Verbindingen Agenda met de provinciale programmering

De Limburg Agenda

De Agenda voor Gezondheid en Zorg sluit aan op de Limburg Agenda (i.o). In de Limburg Agenda staat over gezondheid en zorg:

“Menselijk kapitaal en kennis zijn essentieel om deel te kunnen nemen aan de technologische vooruitgang en om een concurrentievoorsprong te behouden binnen de globaliserende wereld. Investeren in een goede gezondheid van het menselijk kapitaal is wezenlijk om te beschikken over inzetbaar en productief menselijk kapitaal en daarmee voor het economisch profiel.”

Hierna zijn de in dit verband relevante opgaven uit de Limburg Agenda aangegeven. De Limburg Agenda maakt onderscheid in inzet en aanvullende inzet.

Kwaliteit van wonen en leven

Inzet op voorkomen van mismatch tussen vraag en aanbod op de woningmarkt:

- verbetering van de kwaliteit van de woningmarkt.

Aanvullend inzet op:

- gezondheid, inclusief leefstijl, met o.a. bewegen en breedtesport;
- zorg;
- leefbaarheid: zoals fysieke woonomgeving, sociale cohesie, veiligheid, voorzieningen.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hiermee vooral in de programmalijnen De Gezonde Wijk en Gezonde Samenwerking.

Menselijk kapitaal

Inzet op match op de arbeidsmarkt: verbeteren kwalitatieve en kwantitatieve aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, ook in minder kennisintensieve sectoren zoals de zorg:

- vergroten van arbeidsparticipatie, waaronder 55+;
- samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, onder meer op de campussen.

Aanvullend inzet op

- arbeidsmigratie/wegwerken grensweerstand;
- kennisinfrastructuur.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hiermee vooral in de programmalijn Een Gezonde Arbeidsmarkt.

Economisch profiel

Inzet op clusterontwikkeling en de campussen daarbinnen: chemie/materialen met Chemelot Campus, life sciences/zorg met Maastricht Health Campus en agrofood met Greenport Venlo:

- samenhang en cross-overs tussen de clusters;
- verbinden van het MKB met de campussen.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hiermee vooral in de programmalijn Zorginnovatie.

Andere provinciale programma's

Binnen de provinciale organisatie is er een veelheid aan (beleids)terreinen die betrokken zijn bij de opstelling en uitvoering van de Agenda: welzijn en zorg, sport, economie, onderwijs, arbeidsmarkt, wonen, leefbaarheid, milieu, internationalisering, burgerparticipatie ...

Op deze terreinen worden binnen routines, projecten of programma's al inspanningen verricht die, al dan niet bewust, bijdragen aan de gezondheidsambitie.

Op basis van de leidende vraag voor het programma Gezondheid en Zorg, de gezondheidsambitie en de omschrijving van de begrippen gezondheid en (gezondheids)zorg, is vastgesteld welke doelen, resultaten en inspanningen vanuit ander(e) provinciale programma's/provinciaal beleid mede (deels) relevant zijn voor de Agenda voor Gezondheid en Zorg.

Onderdelen vanuit ander(e) provinciale programma's/provinciaal beleid die minder relevant zijn, worden kritisch gevolgd vanuit het programma Gezondheid en Zorg om te bewerkstellingen dat gezondheid en (gezondheids)zorg zo goed mogelijk geborgd worden.

Hierna is aangegeven wat relevant is voor de Agenda en wat kritisch wordt gevolgd.

Programma Limburgse woningmarkt en Leefbaarheid

Voor de Agenda zijn relevant:

- voldoende geschikte woningen voor ouderen/kwetsbare burgers/zorgvragers;
- voldoende geschikte woningen voor arbeidsmigranten in de (gezondheids)zorgsector;
- ondersteuning van de uitvoering van kansrijke, kleinschalige, leefbaarheidsprojecten in wijken en dorpen op het gebied van gezondheid en (gezondheids)zorg.

Kritisch volgen: borgen van/consequenties voor gezondheid en (gezondheids)zorg in/van

- de op te stellen Visies op Wonen en Leefbaarheid voor Noord-, Midden- en Zuid-Limburg in kader van POL 2014;
- onderzoek naar vraagzijde: woonwensen/leefstijlen in relatie tot woonmilieus;
- onderzoek naar toekomstige ontwikkeling van vraag en aanbod maatschappelijke voorzieningen;
- herstructurering van de woningvoorraad van particulieren/woningbouwcorporaties/zorginstellingen;
- doorontwikkeling proeftuin Zelfsturing.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hoofdzakelijk in de programmalijn De Gezonde Wijk.

Programma Economie en Concurrentiekracht

Voor de Agenda zijn relevant:

a) ontwikkeling en verbinding van innovaties op de campussen inzetten op gezondheidsbevordering én (gezondheids)zorg, met een goede aansluiting van de economische bedrijvigheid op de praktijk als ook een brede toepassing van innovatieve opbrengsten van deze economische bedrijvigheid in de praktijk van de (gezondheids)zorgsector en de burger:

- invulling en opbrengsten projecten van de Maastricht Health Campus, o.a. Brians Unlimited, businessplan en projecten Living Lab Limburg;
- in het kader van Limburg Economic Development invulling en opbrengsten van het programma Zorg/Systems, waaronder Tech(no)Care (Centre of Expertise voor zorginnovatie en technologie) en de MKB roadmap (verzilveren van concrete kansen voor zorgsystemen);

- ontwikkelen van innovatiekracht MKB in Life Sciences en Health: High Tech Systems: technologische ondersteuning van zorgprocessen, gericht op (het ondersteunen van) het behoud van zelfstandigheid van zorgvragers en het efficiënter laten werken van de zorgaanbieders;
 - branding Limburg.
- b) verbetering match vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en vergroting van de arbeidsparticipatie in de (gezondheids)zorgsector ter versterking van de sector:
- opstellen Human Capital Agenda voor de zorgsector: in kaart brengen van vraag naar en aanbod van (toekomstig) personeel gevolgd door acties (o.a. op gebied van instroom, opleiding, en technische en/of organisatorische innovaties) ter oplossing van knelpunten;
 - de uitvoering van de Human Capital Agenda voor de topsector life sciences/health;
 - stimuleren en ondersteunen van acties gericht op betere instroom van werkloze 50-plussers op de arbeidsmarkt in de (gezondheids)zorgsector.

Kritisch volgen: borgen van/consequenties voor gezondheid en (gezondheids)zorg in/van

- de ontwikkeling van de Maastricht Health Campus, mede in verbinding met de beide andere campussen en het MKB;
- het belang van het leggen van een verbinding met Smart Services Hub;
- het scholingsfonds voor werkenden en werkzoekenden in de topsector life sciences/health en in de zorgsector;
- de Hoger Onderwijsagenda Limburg ter versterking van de topsector life sciences/health;
- het strategisch kader leren en werken zonder grenzen;
- de grensinformatiepunten.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hoofdzakelijk in de programmalijnen Een Gezonde Arbeidsmarkt en Zorginnovatie.

Programma Limburg Olympische Ambitie

Voor de Agenda zijn relevant:

- realiseren van een voldoende en veilig sport- en beweegaanbod voor alle burgers van elke levensfase;
- beter op elkaar afstemmen van vraag en aanbod op het gebied van sport en bewegen in buurten en wijken;
- ondersteunen van innovatieve beweegzorgprojecten ter bevordering van een actieve en gezonde leefstijl voor o.a. groepen burgers met een verhoogd gezondheidsrisico, chronisch zieken, en ouderen;
- ondersteunen van innovatieve beweegzorgprojecten gericht op verbeterde afstemming en ketenvorming m.b.t. bestaande en/of nieuwe interventies tussen diverse aanbieders op het terrein van sport, welzijn en zorg;
- ondersteunen van de ontwikkeling van majeure sportprogramma's voor het bedrijfsleven, waarbij aansluiting wordt nagestreefd op de provinciale speerpuntsporten;
- realiseren van kwalitatief passende, toegankelijke en laagdrempelige sportvoorzieningen, sportieve omgevingen en inrichting van buurten en wijken die uitnodigen tot sport- en beweeggedrag;
- creëren van sportieve scholen;
- de uitvoeringsprogramma's en samenwerking in de ringen zorg, bedrijfsleven en onderwijs van het programma Limburg Olympische Ambitie .

Kritisch volgen: borgen van/consequenties voor gezondheid en (gezondheids)zorg in/van:

- ondersteunen van burgers met een functiebeperking via een provinciale infrastructuur om te kunnen deelnemen aan sport en bewegen;
- ondersteunen van kansarme jongeren via een provinciale infrastructuur om te kunnen deelnemen aan sport en bewegen;
- vaststellen van provinciaal regionaal sportaccommodatiebeleid;
- bouwen aan sterke en gezonde sportverenigingen;
- vergroten van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs en het aantal beweegmomenten op scholen;
- de uitvoeringsprogramma's samenwerking in de ringen overheid en sport van het programma Limburg Olympische Ambitie.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hoofdzakelijk in de programmalijnen De Gezonde Wijk en Een Gezonde Arbeidsmarkt.

Verbindingen met provinciaal beleid op het gebied van milieu, mobiliteit, openbaar vervoer, natuur en platteland

Het gaat hier vooral om beleid waardoor burgers in hun fysieke omgeving worden gestimuleerd tot het maken van gezonde keuzes en/of dat voorkomt dat burgers lichamelijk ongezonder worden.

Voor de Agenda zijn relevant:

- milieu:
bewaken/handhaven van kwaliteit van binnenmilieu en van luchtkwaliteit;
- mobiliteit:
opstelling en uitvoering plan van aanpak "Jaar van de fiets" (2013);
- platteland:
opstelling ambitienota Land- en tuinbouw Limburg 2013-2015: aandacht voor gezondheidsbevorderende innovatie, zoals op gebied van gezonde voeding, voedselveiligheid, tegengaan gevaar voor infectieziekten.

Kritisch volgen: borgen van/consequenties voor gezondheid en (gezondheids)zorg in/van:

- mobiliteit:
ontwikkeling en verbetering van fietspaden c.q. fietssnelwegen t.b.v. woon-werkverkeer en recreatief gebruik.
- openbaar vervoer:
opstelling nieuwe kaders voor het openbaar vervoer: voldoende aandacht voor
 - bereikbaarheid van (gezondheids)zorgvoorzieningen, sportaccommodaties en multifunctionele accommodaties;
 - bereikbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid van het openbaar vervoer voor het gebruik door kwetsbare groepen burgers;
- natuur:
realisatie van mensgerichte natuur ter vergroting van openbaar groen vlakbij woongebieden.

In het programma Gezondheid en Zorg liggen de verbindingen hoofdzakelijk in de programmalijnen De Gezonde Wijk en Zorginnovatie.

BIJLAGE 3

Aanpak betrekken externen

Het opstellen en uitvoeren van de Agenda voor Gezondheid en Zorg doet de Provincie samen met externe stakeholders.

De diversiteit in en omvang van (mogelijke) externe betrokkenen is groot:

- (vertegenwoordigingen van) burgers;
- Rijk, gemeenten, buitenlandse overheden;
- aanbieders van gezondheids(zorg);
- zorgverzekeraars;
- bedrijfsleven;
- onderwijsinstellingen;
- onderzoeksinstituten;
- werkgevers;
- woningcorporaties;
- sportsector
- verenigingsleven
- Huis voor de Zorg
- Huis voor de Sport
- Maatschappelijke Organisaties van provinciaal belang
-

Het betrekken van externen vindt plaats d.m.v. onderstaande netwerkgeoriënteerde aanpak op basis van netwerk-/omgevingsanalyses.

Organiseren kritische denkkraft

De Provincie moet steeds kritisch haar eigen functioneren tegen het licht houden.

a. Limburgforum (GS-breed) → Strategie & Innovatie

- Wie: een vaste groep externen (maatschappelijke zwaargewichten) met diverse achtergronden, die “voldoende afstand” tot Limburg hebben, maar wel affiniteit met Limburg.
- Actie: 3 tot 4 bijeenkomsten per jaar waarbij gesproken wordt over de kansen voor versterking van de strategische koers van de Provincie Limburg op diverse terreinen.

b. Focusforum Gezondheid en Zorg → Programma Gezondheid en Zorg en Strategie & Innovatie

- Wie: een selecte groep van sleutelfiguren op het terrein van gezondheid en (gezondheids)zorg (wetenschap, overheid, bedrijfsleven, instellingen...) met “voldoende afstand” tot de Limburgse (gezondheids)zorgsector (eventueel aangevuld met een sleutelfiguur uit elke programmaliijn). De leden van het Focusforum hebben geen belangen in de Limburgse (gezondheids)zorgector en zijn daarmee onafhankelijk adviseurs van de (individuele) gedeputeerden.
- Actie: spiegelen aan de samenleving van/reflecteren op het beleid en de rol van de Provincie. Het gaat om ad hoc bijeenkomsten, niet om structurele advisering.

Organiseren van inspiratiekracht

Door goede voorbeelden op te zoeken, discussies aan te gaan of werkvormen te organiseren rond verschillende onderwerpen wordt inspiratie opgedaan.

Dit gebeurt o.a. door het (be)zoeken/organiseren van werkbezoeken, (werk)conferenties, symposia, themabijeenkomsten, verbindingen met andere programma's e.d.. De betrokken externen zijn telkens anderen. Er wordt optimaal gebruik gemaakt van bestaande relevante netwerken, maar er worden ook nieuwe netwerken gevormd.

Creëren draagvlak en mobiliseren uitvoeringsmacht

Draagvlak en uitvoeringsmacht is nodig om resultaten neer te kunnen zetten. De Agenda moet gedragen worden doordat doelstellingen en resultaten als realistisch worden beschouwd en inspanningen als zinvol worden ervaren. Samenwerking op basis van commitment is uitgangspunt. Eerste sondering leert dat partijen willen meewerken

a. Klankbordgroep (voor het programma en/of per programmalijn)

- Wie: sleutelfiguren op het terrein van gezondheid en (gezondheids)zorg (wetenschap, overheid, bedrijfsleven, instellingen...) werkzaam in de Limburgse (gezondheids)zorgsector. Het gaat om de vertegenwoordiging van de voor de uitvoering van de Agenda belangrijkste stakeholders.
- Actie:
 - reflecteren op de gekozen insteek van de Provincie en de daarbij behorende doelstellingen en provinciale rol;
 - samen bespreken en nader uitwerken of en hoe de Provincie kan bijdragen aan de versterking of versnelling van lopende trajecten/projecten dan wel nieuwe trajecten/projecten kan stimuleren of initiëren.

Deze groep helpt de gedeputeerde(n) de Agenda "marktconform" te houden en de toegevoegde waarde van de Provincie in relatie tot gezondheid en (gezondheids)zorg te vergroten.

b. Stakeholders

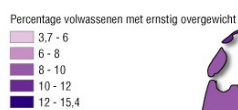
- Wie: de samenwerkingspartners die relevant zijn voor en/of betrokken zijn bij de uitvoering van de Agenda.
- Actie:
 - benoemen van het collectief belang;
 - vaststellen hoe een ieder (ook de Provincie), met erkenning van eigen belangen en verantwoordelijkheden, een toegevoegde waarde heeft bij de uitvoering van een initiatief/project/programma/proces;
 - maken van afspraken over gezamenlijke uitvoering.

BIJLAGE 4

Gezondheidstoestand Limburg m.b.t. dragende thema's

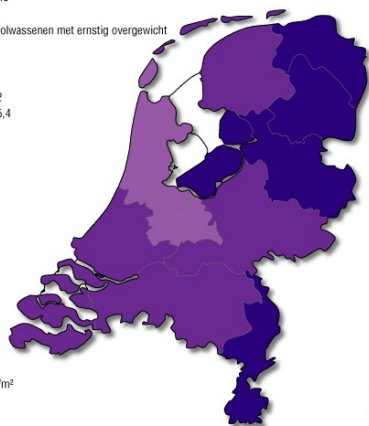
Op basis van gegevens uit de Nationale Atlas Volksgezondheid van het RIVM blijkt hieronder de score van Limburg in vergelijking met andere regio's in Nederland.

Ernstig overgewicht 2008-2010
per provincie

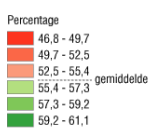

BMI ≥ 30 kg/m²

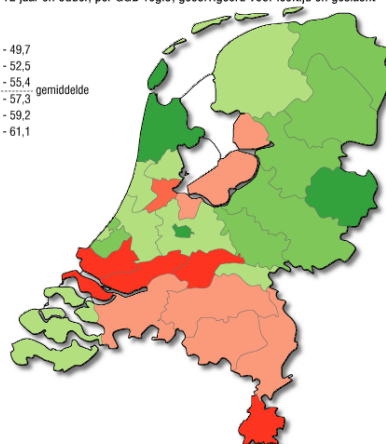
Bron: CBS

Norm gezond bewegen 2005-2008
bevolking 12 jaar en ouder, per GGD-regio, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht

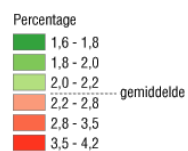

Bron: CBS

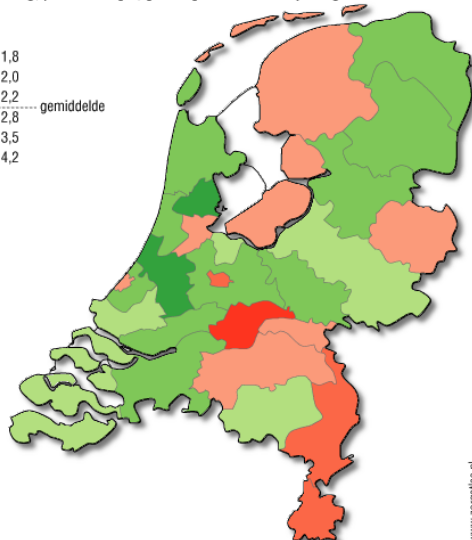

Hartinfarct 2005-2008

totale bevolking, per GGD-regio, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht

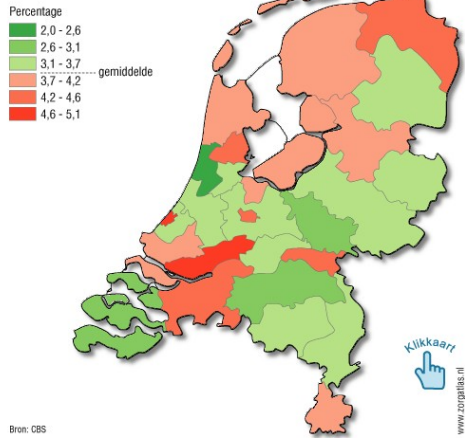

Bron: CBS

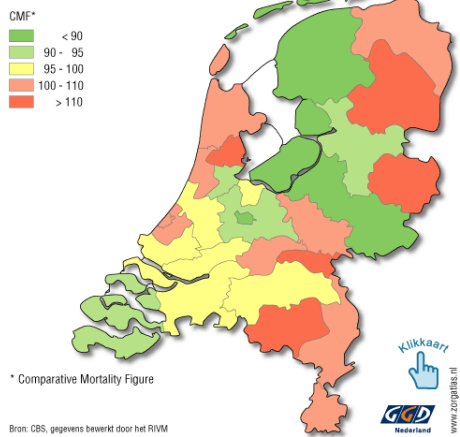
Diabetes mellitus 2005-2008

totale bevolking, per GGD-regio, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht

Sterfte aan dementie 2007-2010

per GGD-regio, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht

Chronische klachten aan luchtwegen 2005-2008

totale bevolking, per GGD-regio, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht

